

SLAVISTIČNA REVIIJA

ČASOPIS
ZA LITERARNO ZGODOVINO
IN JEZIK

Per II 379/II (1. ex.)

LETNIK II
1949
LJUBLJANA

Rus. браздѣ „brazda“ in браздѣ „brzda“

Homonimno rus. браздѣ različnega porekla je v obojnem pomenu ne prvotno rusko, temveč cerkvenoslovansko, ruski le knjižno in že zastarelo. V prvem pomenu je brati izraz, n. pr. pri Puškinu v romanu v verzih „Jevgenij Onegin“, Бразды пушистые взрывая — Легит кибитка удалая. Domača ruska fonetična oblika je борзѣдѣ, a splošna predpraslovanska *borzdǎ. V drugem pomenu, n. pr. pri Puškinu v drami „Boris Godunov“, Так борзый конь грызет свои бразды, a zlasti v rabi plurala tantum v zvezi бразды правления v smislu правительственная власть, управление, pa je v fonetični pisavi zbog akanja za броздѣ, plur. брозды, kakor n. pr. калѣч за колѣч i. pod., verjetno tudi pod vplivom prve besede. Ruskocerkvenoslovansko броздѣ je nastalo po ruskem izgovoru iz бръзда (prim. lit. bruzduklas „uzda“), kar je bila starocerkvenoslovanska beseda in je prešla s cerkvenoslovanskimi teksti tudi v Rusijo. V starocerkvenoslovanskiini jo beremo v Sinajskem psalterju ps. XXXI 9 Не бръзѣте ꙗко конѣ и мѣскѣ мѣже нѣтъ расоума : Бръздами и оуздою челоути ѹхъ вѣстѣянеш : Не прикажѣшица сѣбѣ къ тѣбѣ : Zanimivo je, da se ta beseda nahaja sicer poleg mrus. dial. броздѣ (nčes. brzda „zavora“ je tehnološki termin novejšega datuma) le še v slovenskem jeziku *brzda*, glagol *brzdati* i. dr. S tem pojasnilom naj se izpopolni str. 110, drugi odstavek v moji knjigi „Ruski jezik v poljudnoznanstveni luči“ (V Ljubljani 1946), kjer je to opuščeno in zato nejasno.

R. Nahtigal

O imenu Косѣль

Bratislavski slavist-slovakist Ján Stanislav se je v svojem delu „Slovenský juh v stredoveku II. diel“, str. 262—3 (Turčiansky Sv. Martin 1948, Spisy jazykovédneho odboru Matice slovenskej, seria B, sväzok 2) dotaknil razlage imena panonskoslovenskega kneza *Koclja*, ki ga izvaja iz podstave *kočъ* „maček“, pa mu je ista podlaga kakor pri tvorbi čes.-slovaš. *kocour* — *kocúr* (preko fem. **koč-ja*). Pri tem pravi: „Obecné meno *kocel*, *kocel'* existuje u Slovanov ... dodnes. Pravda, dnes má prenesený význam ... v sloven. slovo *kocúr*, *kocúre* môže značiť' aj „odpadky dreva“ ...; pri rúbaní stromov povie sa na nepekné kusy, všelijaké nedorastené alebo odpadkové ...“. Kot paralelo navaja lat. *Catulus*, *Catilina*. Mogel bi pa iz Gebauerjevega staročeškega slovarja po urbarju iz l. 1410 navesti ime *Martinus Koczur* in slovenski priimek *Maček*. Moja izvajanja v razpravi „O imenu panonskoslovenskega kneza *Koclja*“ (Slovenski jezik 1939, II 1—14) o starovisokoneškem poreklu imena zavrača. Za tako poreklo in obratno so primeri. Tu naj mimogrede omenim, da je bil *Kocijev* oče *Pribina* l. 833 ali kmalu potem predstavljen bavarskemu kralju *Ludviku* in na njegovo zapoved nato poučen v veri in krščen v cerkvi sv. Martina v Traismaueru (M. Kos, *Conversio Bagoariorum et Carantanorum* str. 73 sl.). Z njim je bil, kakor je mogoče sklepati iz vseh zgodovinskih podatkov, krščen tudi sin *Koselj*, ki je moral biti rojen okoli l. 825 (Fr. Grivec, *Slovenski knez Kocelj* str. 28) in ki ga je oče ob begu iz Nitre vzel s seboj. Ob krstu bi mu bilo tedaj okoli osem let.

Kakor je na prvi videz Stanislavovo razlaganje prepričljivo, vendar ne velja. Zdi se, da Stanislav mojih izvajanj v razpravi ni dobro razumel ali preveč prehitro preletel. Z druge strani je v njegovi beležki s stališča slovanskega jezikoslovja in slovanske filologije vrsta nepravilnih trditev. Ako je *-c-* v *Kocelj* slovaško iz *-tj-* (po kaki drugi palatalizaciji ta *-c-* sploh ni mogoč), potem s tem nimajo nič opraviti od Stanislava navedena srbskohrvatska imena *Kocelj* v Zeti in *Šumadiji*, *Koceljevići* pri Dubrovniku, priimek *Kocelj* v Dubrovniku in *Koceljivo* v okolici Šabca (ne kakor Stanislav piše „drávskéj oblasti“). Dalje navaja Stanislav srbskohrvatski izraz *kocelj* različnega pomena. Pri tem je njegova navedba po zagrebškem akademičnem Rječniku *kocel* poleg *kocelj* nepravilna. Prvo je v Rječniku le grafična oblika, saj srb.-hrv. *-l* na koncu ne more biti, a iz podatkov v Rječniku tudi sledi,